

TAKÁCS ATTILA EZREDES: A PUSZTA VÁRAKOZÁS A KÖVETKEZŐ (HÁBORÚS) PRÓBATÉTELRE, NEM OPCió¹

(Izrael kudarcának okai a második libanoni háborúban)

Mint ahogyan egyetlen ország számára sem lehet opció a tétlen várakozás a katonai képességek megőrzése, fenntartása és fejlesztése terén. Ugyanakkor egy haderő alkalmazhatósága nem csak a képességek meglététől függ, hanem a társadalmi bázisától, a politikai és katonai vezetés összhangjától, a döntéshozatali rendszertől, a morális állapottól is.

1989-től napjainkig jelentős változások történtek az MH-ban, amelyek teljesen átforgalmazták minden tekintetben. A dilemma mindig az, hogy a változások előremutatóak-e és lehetővé teszik az alaprendeltetésnek való megfelelést, avagy sem. Bizonyosságot csak úgy kaphatunk, ha összegyűjtjük és feldolgozzuk a saját és mások tapasztalatait, majd megvizsgáljuk, hogy a saját rendszerünk képes-e kiküszöbölni, vagy felszínre hozni a hibákat, amelyeket korrigálni szükséges.

Éppen ezért fontosnak tartom, hogy bemutassak egy olyan példát, amelyből nem csak a „katonák” tanulhatnak, hanem a védelmi szférát irányító politikai környezet is. Közösen elgondolkodhatunk mások tapasztalatain, hogy azok megerősítenek bennünket

a fejlődési irányunkban, vagy felveti a módosítás igényét úgy, hogy ezért nekünk nem kell olyan súlyos árat fizetnünk, mint például Izraelnek.

Azért is aktuális ez a téma, mert a szíriai válság margóján újra előkerült Izrael és Irán viszonya, amely minden eddiginél feszültebb és jelentős hatást gyakorol a szír válság rendezésére. A jelenlegi kiélezett helyzetet akkor érthetjük meg igazán, ha megvizsgáljuk a 2006-os előzményeket. A korábbi izraeli fiaskó után ma az a kérdés, hogy Izrael tanult-e a hibáiból, vagy elköveti ugyanazokat a politikai és katonai hibákat, mint a szíriai válság eszkalálódását eredményezi. A válság elmélyülése azonban már nem csak egyedül Izrael biztonságára fejt ki a hatását, hanem a globális biztonságra is, amelyben a tömegpusztító fegyverek alkalmazása sem kizárt.

Az izraeli állam méltán lehetett büszke arra 2006-ig, hogy egy vallásilag és kulturálisan idegen környezetben képes volt olyan katonai eredményeket produkálni, amelyek garantálták a biztonságát és a hosszú távú fennmaradását. Az arab államokkal vívott háborúkban sorra győzelmeket aratott, ezzel bebizonyította életképességét. Létrehozott egy olyan haderőt, amelynek a csodájára járt mindenki: korszerű haditechnikai eszközök, újszerű kiképzési módszerek, bármikor bevethető tartalékos rendszer stb.

A kül- és biztonság politikájával garantálni tudta meghatározó szerepét a térségben, és a katonai képességeivel együtt jelentős tényezővé vált világviszonylatban.

¹ *Merely waiting for the next test is not an option.* / THE BEGIN-SADAT CENTER FOR STRATEGIC STUDIES BAR-ILAN UNIVERSITY *Mideast Security and Policy Studies No. 85* / The IDF and the Lessons of the Second Lebanon War / Amir Rapaport © The Begin-Sadat Center for Strategic Studies Bar-Ilan University, Ramat Gan, 52900, Israel / <http://www.besacenter.org> / ISSN 0793-1042 December 2010 / page 55 (saját fordítás);

A 2006-os események azonban kritikus hibákat hoztak a felszínre. A világ és az izraeli társadalom is megdőbbsen a második libanoni háború végkifejletén, amely két elrabolt izraeli katona mentőakciójának indult, és jelentős véráldozatot követelő, súlyos társadalmi morális és belpolitikai válságot okozó kudarcokkal végződött. A háború után mindenki az okokat kereste. Hazai és külföldi elemzők vizsgálták az összefüggéseket, hogy választ adhassanak a miértekre, és tanulhassanak a hibáikból, aminek a tétje nem kevesebb, mint az állami fennmaradás. A legnagyobb terjedelmű izraeli nemzeti jelentés – a „Winograd report” – 500 oldalon keresztül elemzi az eseményeket és azok hatásait.

Röviden foglaljuk össze a főbb eseményeket, mi történt a 2006. július 12-én megindított Északi Hadjárat² folyamán.

A háború Izrael északi részén és a Golán fennsíki térségében robbant ki. A küzdelem 34 napig tartott, amelyben az izraeli hadsereg állt szemben a Hezbollah félkatonai erőivel. 2006. augusztus 14-én fejeződött be hivatalosan a háború, az ENSZ határozatban rögzített tűzszüneti egyezményvel. Valójában szeptember 8-án zárult le a Libanon partjainál létrehozott izraeli haditengerészeti blokádfeloldásával.

A fegyveres összecsapás azzal kezdődött, hogy a Hezbollah fegyveres csoportja páncéltörő rakétával kilőtte az izraeli határon járőröző 2 darab páncélozott Humvee-t. Az incidensben meghalt 8 izraeli katona és két sebesültet fogságba ejtettek. A határcidensre az izraeli hadsereg légicsapásokkal és tüzérségi csapásokkal válaszolt, majd később korlátozott szárazföldi offenzívát indított a Dél-Libanoni térségben. A légicsapásokkal több civil létesítményt leromboltak, közöttük a bejruti nemzetközi repülőtér.

² A második libanoni háborúként vált ismertté a nemzetközi környezetben.

Emellett légi és haditengerészeti blokádot hoztak létre a libanoni légtérben és a tengerpart mentén. A Hezbollah rakétákat indított az izraeli hadsereg állásaira valamint észak izraeli városokra.

A háborúnak közvetlenül minimum 1200 fő libanoni, és 165 fő izraeli áldozata volt. Jelentős károk keletkeztek a civil infrastruktúrában, becslések szerint egymillió libanoni és félmillió izraeli civil menekült el a térségből, akik egy része nem települt vissza, a területen maradt, fel nem robbant lőszerrel. A konfliktus után, 2008. július 16-án Libanon visszaszolgáltatta a két elrabolt izraeli katona földi maradványait.

A háború kirobbanása és a fegyveres konfliktus kezelése számos tanulsággal szolgált. Az izraeli hadsereg bevetésével semmilyen – a politika részéről elvárt – eredményt nem értek el. A Hezbollah erőit harcászatiilag sikerült ugyan legyőzni, de nem tudták akaratában megtörni, és a harc feladására kényszeríteni. A katonai erő alkalmazásával nem tudták elérni a két fogoly szabadon engedését sem.

Ez a háború Izrael részéről stratégiai kudarcnak minősül, mivel a kitűzött politikai célokat nem sikerült teljesíteni. Olmert (izraeli) miniszterelnök, a háború politikai céljának az alábbiakat határozta meg:

1. Megsemmisíteni a Hezbollah stratégiai rakéta-csapásmérő képességét.
2. Helyreállítani Izrael elrettentő képességének hitelességét.
3. Rábírni a libanoni kormányt, hogy a Hezbollah-tól visszaszerezze és fenntartsa az országa déli területei feletti ellenőrzést.
4. Súlyos veszteséget okozni a Hezbollah-nak.
5. Biztosítani a fogságba ejtett izraeli katonák szabadon bocsátását.

Miben látják az eredménytelenség okaát az izraeli szakértők? Az első megállapítás az, hogy összetett okozatok eredménye

vezetett a kudarchoz, a politikai és katonai hibák mellett személyes felelősség is megállapítható volt. Fontos szerepet játszott a helytelen kormányzati döntéshozatal, a téves katonai tervezés és az izraeli haderő aktuális állapota, a belső kommunikáció és a kulcsvezetők felkészületlensége egy ilyen helyzet kezelésére.

Az izraeli kormányzat 2006. szeptember 17-én kelt határozatával felállított egy vizsgáló bizottságot, amelynek a feladata volt, hogy a nyilvánosság elé tárja a következtetéseit a kudarc okairól és a levonható tanulságairól a jövőt illetően. A vizsgálati eredmények egy részét tikosították, de a dokumentumok összegzett megállapításait később nyilvánosságra hozták.

A jelentés megállapítja, hogy súlyos hibát követett el a miniszterelnök, amikor bejelentette, hogy háborút kezdeményez két katonai kiszabadtása okán. Igaz, a kormányzat, a parlament és a közvélemény is támogatta ezt a lépést, de a végrehajtást és annak módját már elhamarkodták, ami már a védelmi miniszter és a vezérkar főnök személyes felelősségére is rávilágít. Igaz, a személyes felelősségben nem csak a három vezető osztozik, hanem azok is, akik a tervezésben, a döntések előkészítésében és a végrehajtásban részt vettek.

A döntés, és a döntéshozatali rend főbb hibái az alábbiakban összegezhetőek az elemzők szerint:

- a) Nem volt megalapozott a gyors és erőteljes válaszcsoport elrendelő döntés, nem volt részletesen kidolgozott és jóváhagyott hadműveleti terv, amely a tervezett hadszíntér jellemzőinek az elemzésén alapult volna.
- b) A hirtelen (felindulásból) meghozott döntés következtében a kormányzat nem mérlegelte az összes rendelkezésre álló lehetőséget, úgymint: diplomáciai lépések, eszkalációs szint alatti katonai csapások, katonai előkészületek, hadműveleti felvétel és szétbontakozás az érintett térség irányába, de még katonai akció végrehajtása nélkül. Ez a hiba rávilágít a stratégiai gondolkodás hiányosságaira. Egyúttal megakadályozta, hogy egy átfogó, valós képet alkossanak a két izraeli katona elrablásával kialakult helyzetről, és az arra történő megfontolt reagálásról.
- c) A hadművelet célját és a végrehajtás módját homályosan, félreérthető módon mutatták be a kormánynak, amivel azon miniszterek támogatását is megszerezték, akik más véleményen voltak, esetleg ellenezték azt. A miniszterek úgy szavaztak egy konkrétumok nélküli döntésről, hogy nem ismerték annak természetét, következményeit és végkimenetelét.
- d) A háború céljainak egy része nem volt egyértelműen meghatározva, a többi cél pedig teljesíthetetlen volt olyan módon, ahogyan a katonai beavatkozást jóváhagyták.
- e) Az izraeli hadsereg vezetése nem mutatott semmilyen kreativitást, javasolva más megoldási alternatívákat, és nem figyelmeztette a politikai döntéshozókat az elmentmondásokra a hadműveleti terv, és a politikailag jóváhagyott végrehajtási mód között. Továbbá nem követelték a korai mozgósítást, pedig a hadműveleti tervhez szükséges volt a tartalék erők felszerelése és kiképzése a lehetséges szárazföldi műveletekhez.
- f) Miután ezek a tények ismertté váltak a politikai döntéshozók számára, elmulasztották a valós helyzethez igazítani a hadműveleti terv célkitűzéseit és annak végrehajtási módját. A kinyilatkoztatott célok túlzottan ambiciózusak voltak és nyilvánosan bejelentették, hogy a harcok addig folytatódnak, amíg el nem érik a célokat, de a jóváhagyott hadműveleti terv nem tette lehetővé azok elérését.

Dr. Eliyahu Winograd szerint³, a miniszterelnök személyi felelőssége megállapítható az alábbiakban:

- a) A miniszterelnök teljes felelősséggel tartozik a személyes és a kormányzat döntéseiért, valamint a haderő műveleti alkalmazásáért. Az ő pozíciója és személyes magatartása meghatározó a döntés kezdeményezése és meghozatala tekintetében.
- b) A miniszterelnök hirtelen jutott elhatározásra annak ellenére, hogy nem mutattak be neki részletes katonai tervet, és nem is kért ilyet. Nem készült konkrét elemzés a helyzet kezelésének a lehetőségeiről. Nem folytatott rendszeres konzultációt senkivel a hadsereg vezetőin kívül annak ellenére, hogy nem volt semmilyen tapasztalata a katonapolitikai ügyekben. Rádásul nem kellően mérlegelte a részére bemutatott politikai és szakmai fenntartásokat a július 12-i végzetes döntés meghozatala előtt.
- c) A miniszterelnök felelős azért, hogy a hadjárat célja nem volt alaposan és világosan meghatározva. Nem történt komoly egyeztetés a kitűzött katonai célok és a politikailag engedélyezett végrehajtási mód viszonyáról. Személyesen hozzájárult az eltúlzott és megvalósíthatatlan célok kitűzéséhez.
- d) Elmulasztotta módosítani a terveket, miután nyilvánvalóvá vált számára, hogy az izraeli reagálás irreális és kivitelezhetetlen.

Dr. Eliyahu Winograd szerint⁴, a védelmi miniszter elsődlegesen felelős a hadsereg felügyeletéért, és kulcsszerepe volt a kormányzat katonapolitikai ügyeiben az alábbiak szerint:

- a) A védelmi miniszternek egyáltalán nem volt semmilyen ismerete vagy tapasztalata politikai, kormányzati, és katonai ügyekben. Nem ismerte az alapelveit annak sem, hogyan lehet a katonai erő alkalmazásával elérni a kívánt politikai célokat.
- b) A komoly hiányosságai ellenére, a kritikus időszakban úgy hozott döntéseket, hogy nem konzultált sem tapasztalt politikusokkal, sem szakértőkkel, ráadásul azokon az értekezleteken, amelyeken részt vett, nem adott megfelelően nyomatékos hangsúlyt fenntartásainak.
- c) A védelmi miniszter nem vett részt tevékenyen az általa felügyelt rendszer koncepciójának a kialakításában. Nem kérte be a hadműveleti tervet; nem vizsgálta meg annak tartalmát; nem ellenőrizte a csapatok felkészültségét; nem vizsgálta, hogy a kitűzött célok elérhetőek-e az engedélyezett módon. Nem tett javaslatot más, komoly megoldási opciókra, amelyek megvitathatóak lettek volna a miniszterelnökkel és a hadsereg vezetésével.
- d) A védelmi miniszter nem alakította ki a saját független értékelését a helyzetről, nem dolgozott ki megfelelő válaszlépéseket, nem tett javaslatokat az elérendő célokra, és nem mérlegelte a diplomáciai és katonai lépések lehetőségeit. Az ismeret és tapasztalat hiánya megakadályozta abban, hogy

³ <http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Communiques/2007/Winograd+Inquiry+Commission+submits+Interim+Report+30-Apr-2007.htm> / Winograd Commission submits Interim Report / PM Olmert receives Interim Report from Commission chairman, former Justice Dr. Eliyahu Winograd./ 30 Apr 2007/ 5. oldal

⁴ <http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Communiques/2007/Winograd+Inquiry+Commission+submits+Interim+Report+30-Apr-2007.htm> / Winograd Commission submits Interim Report / PM Olmert receives Interim Report from Commission chairman, former Justice Dr. Eliyahu Winograd./ 30 Apr 2007 / 5. oldal

kompetens módon hasson a miniszterelnökre és a hadsereg vezetésére.

- e) A fentiek alapján a védelmi miniszter képtelen volt betölteni a funkcióját, alkalmatlan volt, ezzel hátráltatta Izraelt abban, hogy megfelelően reagáljon a biztonsági kihívásokra.

A vezérkar főnök, a hadsereg katonai vezetője, a hadsereg állapotával, felkészültségével kapcsolatos információk elsődleges birtokosa, aki ezt köteles megosztani a politikai vezetőkkel. Személyesen érintett a katonai döntéshozatalban, és meghatározó szerepet játszik a katonai és a politikai célok koordinációjában. A személyi felelőssége az alábbiak szerint állapítható meg, Dr. Elijahu Winograd szerint⁵:

- a) Az izraeli hadsereget, és a vezérkar főnökét nagyon felkészületlenül érte a két katona elrablása után kialakult helyzet, és alapos mérlegelés helyett érzelmi alapon hozott döntést. A politikai vezetőket nem figyelmeztette arra, hogy ebben az igen összetett helyzetben más alternatívák is lehetségesek. Nem intézkedett elemzések készítésére, és a hadműveleti tervezéshez nem adott megfelelő iránymutatást, amely lehetővé tehetné volna egy hatékonyabb megoldási lehetőség kidolgozását.
- b) A vezérkar főnök nem figyelmeztette a politikai vezetőket, hogy a szárazföldi haderőnem és a tartalékosok nincsenek bevethető állapotban. Nem tette egyértelművé, hogy az érintett térség katonai értékelése szerint,

nagy valószínűséggel szükség lesz szárazföldi művelet végrehajtására a Hezbollah ellen.

- c) A vezérkar főnök felelősségét még inkább nyomatékosítja, hogy tisztában volt azzal a ténnyel, hogy a miniszterelnök és a védelmi miniszter nem rendelkezik megfelelő ismerettel és tapasztalattal ilyen ügyekben. Ennek ellenére abban a hitben tartotta őket, hogy a hadsereg felkészült, és megfelelő tervekkel rendelkezik a politikai vezetés részéről elvárt harctevékenységre végrehajtására.
- d) Nem reagált megfelelően a javaslataival szemben a miniszterek részéről felhozott fenntartásokra, és nem tájékoztatta a politikai vezetőket a vezérkar belső vitájáról, hogy a kitűzött célokat nem lehet teljesíteni az engedélyezett módon.
- e) Ezek alapján a vezérkar főnök alkalmatlannak bizonyult a hadsereg vezetőjeként és kormányzati szereplőként is a felelősségvállalása, a hozzáértése és az ítélőképessége tekintetében.

Izrael esetében is elgondolkodtató, hogyan kerülhettek a politika élvonalába olyan vezetők, akik a katonai erő alkalmazásáról nem rendelkeztek alapos ismeretekkel, amikor szinte minden kormányzati ciklusra jutott legalább egy kisebb-nagyobb fegyveres konfliktus.

A személyi felkészültség mellett a politikai döntéshozatali rendszer hiányossága is szembevetendő. Egy olyan komplex biztonsági környezetben, mint amiben Izrael helyezkedik el, feltételezhetően az államigazgatást nem érheti váratlanul egy kiélezett helyzet kezelése, és a külpolitikai, diplomáciai, gazdasági, valamint a katonai eszközrendszer teljes tárházával képesnek kellene lennie megfelelően reagálni.

A honvédelmi miniszter tapasztalatlanságával magyarázható a hadsereg megalapo-

⁵ <http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Com-muniques/2007/Winograd+Inquiry+Commission+su-bmits+Interim+Report+30-Apr-2007.htm> /Winograd Commission submits Interim Report / PM Olmert receives Interim Report from Commission chairman, former Justice Dr. Elijahu Winograd./ 30 Apr 2007 / 6. oldal

zatlan alkalmazása, de a külügyminiszternek is kulcsszerepe van egy háború kezdetén és rendelkeznie kell annyi előrelátással, hogy hová vezetnek a döntések. Azonban, egyetlen más kormánytag sem javasolt alternatív megoldást. Ebből arra lehet következtetni, hogy a döntés pillanatában nagyon erős „érzelmi” befolyás alatt állt a politikai **döntéshozatali rendszer**, és nem tudta kiküszöbölni az ebből adódó hibákat. Másrészt a korábbi műveleti alkalmazás során kialakult egy rutin eljárásrend, és kialakult egy ezt „így szoktuk csinálni” szemlélet, ami azért veszélyes, mert még ha ugyanaz történik is, a külső körülmények már biztosan nem ugyanazok. Ekkor viszont a körülményekhez képes, már egyáltalán nem biztos, hogy a legoptimálisabb ugyanaz a döntés és annak következményei.

További következtetés az izraeli humán erőforrás gazdálkodási rendszerrel kapcsolatban, hogy nem épült be a katonai erő alkalmazásával kapcsolatos ismeret és tapasztalat az oktatási rendszerbe. Izrael fennállása óta, már legalább a harmadik generáció növekedett fel ezzel a hiánnyal és kerülhettek magas pozícióba, megfelelő ismeret és tapasztalat nélkül.

Hasonló szituációba került már a magyar kormányzat is, amikor pánik alakult ki egy háborús helyzet kialakulásának eshetősége miatt a rendszerváltást követően. A NATO-hoz történő csatlakozásunk után kettő héttel a szövetség front-államává váltunk a Dél-Szláv válság miatt. Akkor a politikai vezetésnek nem is lehetett még ilyen tapasztalata vagy felkészültsége, de az izraeli kormányzattal ellentétben a magyar kormányzat meghallotta a szakemberek javaslatait, mérlegelte az összes lehetőséget, és több „forgatókönyvet” is készenlétebe helyezett.

A Nemzeti Közsolgálati Egyetem kedvező lehetőséget nyújt arra, hogy a jövő politikai generációját, illetve a kormányzat más

tisztviselőit már az oktatás során felkészítsék a katonai erő alkalmazásának sajátosságaira. A válsághelyzetben rendelkezésre álló eszközök lehetőségeit ott lehetne a legoptimálisabban oktatni, gyakoroltatni.

A katonai felsővezető-képzés rendszerében pedig a katonákat lehet felkészíteni a civil szakértőkkel való együttműködésre, és a kormányzati működés jellemzőire. Volt már rá példa és remélhetőleg a jövőben is lesz rá igény, hogy a védelmi szféra szakpolitikussai részt vesznek a vezérkari tanfolyamon, amely a legoptimálisabb módja a stratégiai szintű vezetői szakismeretek átadásának. Számos előnye mellett, ezzel el lehet kerülni azt a hibát is, amit Izrael elkövetett a szakpolitikuskok kiválasztásánál.

Visszatérve az eredeti gondolatmenet-hez, a személyi okok mellett az izraeli stratégiai értékelések is tévesnek bizonyultak. A Hezbollah aszimmetrikus hadviselést alkalmazott. Ezzel szemben az izraeli vezetés úgy döntött, hogy csak a légi erő csapásaival válaszolnak a rakétatámadásokra, mivel egy szárazföldi offenzíva túlságosan sok véráldozattal járna, és az politikailag gyengítene a kormányzatot.

Clausewitz ezzel a felfogással kapcsolatban az alábbi megállapításra jutott:

*„Jószívű emberek természetesen azt gondolhatják, hogy kell lennie valamilyen leleményes módja az ellenség lefegyverzésének, legyőzésének, **túlzott vérontás nélkül**, és úgy képzelhetik, hogy ez lehet a hadművészet igazi célja.*

Jól hangzik, de ez csak egy eshetőség, amelyet meg kell vizsgálni: A háború egy olyan veszélyes ügylet ahol a jószívűségből eredő hibák a legrosszabbak. Hiába való lenne – még ha helytelen is a vérontás – megpróbálni ennek elkerülését fő célként beállítani, és a brutalitástól való félelmünkben homokba

*dugni a fejünket, hogy milyen is valójában a háború.*⁶

Magyarul azt mondanánk, hogy a pokolba vezető út is jószándékkal van kikövezve. Hogy mennyire volt brutális a háború pusztítása, azt jól illusztrálja a konfliktust követő kárfermelés:

A Hezbollah átlagos rakétaindítása az izraeli települések ellen az első két héten elérte a 75 db/nap átlagot, amely a következő hetekben megduplázódott, és az utolsó napon elérte a 253 db/nap szintet, mindösszesen 3970 darab a háború teljes időszakában.

Erre az izraeli válasz, 174 000 darab gránát és rakéta (84%-a robbanó) kilövése volt, amely a rakétakilövő állványok megsemmisítésére irányult. A fenti lőszer mennyiséget a légierő és a tüzérség együttesen használta fel, amelyből 7500 darab 120 mm-es aknavető gránát volt, mely hatékonyabban alkalmazható helységárc során, ezen felül számba kell még venni a gyalogsági és a harckocsi lőszerfelhasználást is.

A tűzcsapások elég alacsony határfokot értek el, a 12 000 rakétaindító állványból kb. 100 darabot sikerült elpusztítani, ami kevesebb, mint 1%-os hatékonysági mutatót jelent. Viszont jelentős pusztítást sikerült elérni a libanoni infrastruktúrában. Megsemmisült 80 db híd, 600 km közút, 900 üzemi létesítmény, 25 db üzemanyagotlító állomás, 1500 db lakóépület, és majd minden épület-

ben keletkezett kisebb-nagyobb kár. A harckoc sulytotta térségből 1,5 millió ember menekült el, akiknek mindenük odaveszett. Mindezt kicsivel több, mint egy hónap leforgása alatt sikerült megvalósítani, két fogoly kiszabadítása okán. Megítélésem szerint, **ez kellően alátámasztja egy háború brutalitását és borzalmát, amit az izraeli vezetés szeretett volna elkerülni.**

Ugyan vannak példák a kizárólagosan légi műveletekkel elért stratégiai győzelemre (Szerbia bombázása a Koszovói válság idején, vagy az Öböl-háborúk) amivel rá lehet kényszeríteni az akaratunkat az ellenségre, vagy lemondadni az eredeti szándékáról, de ha ezt a megoldást választja a politika, akkor egy alapos elemzéssel ennek hatékonyságát alá kell támasztani. Mérlegelni szükséges, hogy melyik célt milyen eszközzel lehet elérni.

Egy háború megkezdése előtt az első, amit meg kell vizsgálni, hogy mire képes az ellenség és mire elegendő a saját képesség abban a földrajzi környezetben, ahol alkalmazni tervezik. Egy hirtelen döntés meglepheti az ellenséget, de a váratlanság és az időhiány a saját erőkre is negatív hatást gyakorolhat.

A Hezbollah felkészültsége a háborúra

A félkatonai szervezet tudatosan készült az agresszióra, becslések szerint 2 millió US \$ támogatásból toboroztak harcosokat, halmoztak fel fegyvereket és képzítették elő műszakilag a Dél-Libanoni területet. A felkészültségüket jól mutatja, hogy az izraeli tűzcsapások hatását is semlegesíteni tudták a média felhasználásával, úgy beállítva a légi-csapások eredményét, hogy az elsősorban az ártatlan civil lakosságot érintette.

A folyamatosan növekvő számú rakétaindításokkal, fenn tudták tartani a kezdeményező helyzetüket, ami az izraeli vezetést még inkább elbizonytalanította. Ráadásul a

⁶ *Kind-hearted people might of course think there was some ingenious way to disarm defeat an enemy without too much bloodshed, and might imagine this the true goal of the art of war. Pleasant as it sounds, it is a fallacy that must be exposed: war is such a dangerous business that the mistakes which come from kindness are the very worst. It would be futile—even wrong—to try and shut one's eyes to what war really is from sheer distress at its brutality.* Clausewitz, *On War*, Michael Howard and Peter Paret, eds., (Princeton, N.J.: Princeton Univ. Press, 1976), pp. 75–76. (saját fordítás)

kiképzetlenség miatt többször elakadt, vagy megtorpant az izraeli támadó alakzat. Igaz, ezt a Hezbollah nem tudta kihasználni, mert nem volt tüzésége, amivel pusztítani tudta volna a megtorpant harcrendet, és nem volt harcokosi egységük, amivel ellenlökést tudott volna indítani a határszakasz irányába az eredeti helyzet visszaállítása érdekében. Ezek miatt folyamatosan hátrálni kényszerültek, de igyekeztek felmorzsolni a támadóerőt, rombolni a harci morált, és a saját oldalukra állítani a nemzetközi közvéleményt.

Az izraeli hadsereg (IDF⁷) felkészültsége

Az izraeli szárazföldi haderőnem alkalmazási elvei és a kiképzettsége alacsonyabb szintű volt az elvártakhoz képest a háború kezdetén. A szárazföldi haderőnem főleg a megszállt területek ellenőrzésével, járőrözéssel volt elfoglalva a háborút megelőző hat évben. A logisztikai erők szintén ennek a tevékenységnek a támogatására rendezkedtek be. Ráadásul váratlanul érte az egész haderőt a hirtelen, „megszokottól eltérő” műveleti alkalmazás.

Az aktív katonai szervezetek kiképzési költségeit 2000-től folyamatosan csökkentették, 2006-ban 30%-al volt kevesebb a szűkéségnél. A háborút megelőző kettő évben a szárazföldi haderőnem egyetlen zászlóalja sem hajtott végre éleslövészettel egybekötött komplex harcászati gyakorlatot. Ez azonnal megmutatkozott a harcászati szintű parancsnokok tapasztalatlanságában és az együttműködés felületes megszervezésében.

A tartalékos állomány kiképzésére fordítható költségeket 2003-tól teljesen megvonták. A tartalékos állomány nem volt felkészítve az aszimmetrikus hadviselésre, nem volt ellenséges harcrend a határsáv áttörése

után, az ellenség nem viselt egyenruhát, az sem volt egyértelmű hogy egyáltalán hol van az ellenség.

A logisztika képtelen volt egy mozgó harcrendet követő ellátó rendszer megszervezésére. Ez olyan hiányosság volt, amely a szárazföldi műveletek megindítását követően súlyos következménnyel járt. A támadó harcrend állománya napokig éhezett és szomjazott, csak a harcanyag ellátás működött többé-kevésbé zavartalanul, de az sem önerőből.

A szembenálló felek felkészültsége jól mutatja, hogy mennyire mások voltak a körülmények ennek a háborúnak a kezdetén, mint a korábbiak esetében. Ha a politikai vagy a katonai tervező rendszer valós képet mutatott volna a kiinduló helyzetről, vagy a kettő között eltérés lett volna, valószínűleg más döntés születik.

Ezért is fontos az, hogy a politikai vezetés és a katonai szakmai irányítás határvonala egyértelműen ki legyen jelölve, mert akkor a két rendszernek a döntéshozatali folyamata el tud különülni egymástól, önálló értékelések készülhetnek a helyzetről, ami alapján a helyzetnek megfelelő döntéseket lehet hozni még „érzelmi hatások” mellett, vagy személyi hibák esetén is. Még ha az egyik tervező rendszer figyelmen kívül is hagy valamit, akkor is a közvetlen döntés előtt felszínre kerülnek a különbségek, amit a döntéshozónak mérlegelnie kell. Ez ugyan nem zárja ki a döntési hibát, de a későbbi korrekciónál már nagyobb figyelmet kaphat.

Tanulságok

A végleges jelentés összesen 31 tanulságot azonosított az izraeli haderőre vonatkozóan, nézzük meg a legfontosabbakat, amelyek számunkra is érdekesek lehetnek.

Az első tanulság, hogy nincs két egyforma háború, és nem lehet az előző háborúk alatt bevált rutin eljárásokat alkalmazni egyik ve-

⁷ Israel Defense Forces (IDF)

zetési szinten sem. Kulcsfontosságú annak a vizsgálata, hogy a saját stratégiánk mennyire alkalmazható a szembenálló fél ellen. A konkrét körülmények vizsgálata (terep, harcmodor, képességek) segíthet megérteni a kialakult helyzet komplexitását, amely hozzájárulhat a veszteségek csökkentéséhez és a célok eléréséhez.

A második tanulság, hogy nem feltétlenül a légierő hibája, hogy nem sikerült elérni a kitűzött célt, hanem inkább a háború célja nem volt összhangban az alkalmazott eszközökkel és módszerekkel. Az Öbölháború és Koszovó példája, hogy nagy távolságból indított precíziós fegyverekkel alacsony áldozatok árán lehet győzelmet kivívni, nem működik minden körülmények között. A „jószívűség” nem mindig a legjobb módja az eszközök megválasztásának.

A harmadik lecke, hogy a hagyományos katonai művelet kevésbé hatékony egy aszimmetrikus hadviselés folytató ellenféllel szemben. A politika, mindig a sebesülteket és a veszteségeket használja fel indoklásként, a háború folytatásához szükséges további támogatás megszerzéséhez, ami öngerjesztő módon egyre tovább növeli a veszteségeket. Amikor a hadviselő felek különböző forrásokból táplálják a háborút – anyagi, technológiai fölény kontra fanatizmus – akkor nem teljesen egyértelmű, hogy a hagyományos katonai (szárazföldi és légi) erő térdre tudja-e kényszeríteni az ellenfelet. Sőt ebben a konkrét esetben a Hezbollah stratégiai elszántságát erősítette a harcászati vereség, amit jól mutat az egyre fokozódó intenzitású rakétaindítás.

Az aszimmetrikus jellegű konfliktusok többnyire a „média harcterén” zajlanak. Egy hagyományos hadviselés esetén az ellenség súlypontja az infrastruktúra és a vezetési rendszer, de az aszimmetrikus hadviselő fél esetében nem ez dönti el a konfliktus kimenetelét. A nagy értékű célpontok hiánya miatt az aszimmetrikus ellenfél esetében a súlyponttá maga

az ellenfél politikai akarateréje válik. A libanoni példa is jelzi, hogy a hadszíntéren megjelentek a külföldi „harcosok” is, akik ideológiailag támogatják a fegyveres harcot, ezért az információs műveletet nem elég a közvetlen térségre koncentrálni, hanem a „vonzáskörzetre” is szükséges azt kiterjeszteni.

A fenti tanulságok azért fontosak számunkra, mert azt támasztják alá, hogy a politikai vezetés nem veheti át a katonai irányítás funkcióját, és biztosítania kell bizonyos fokú szakmai autonómiát. A politika, a keretek megadása, valamint a célok kitűzésével határozza meg a katonai szakmai kompetencia mozgásterét. Ha ezt nem tartja tiszteletben a politikai vezetés, akkor olyan helyzet állhat elő, mint a libanoni háborúban, hogy a meghatározott módon nem lehet teljesíteni a kitűzött célokat. Még inkább fontos ez egy integrált Honvédelmi Minisztériumban, ahol **a vezérkar szervezetileg a kormányzati rendszeren belül helyezkedik el.**

A katonai tervezés és döntéshozatali autonómia szükségességét támasztja alá a műveleti tervek folyamatos pontosításának elkerülhetetlensége. Egy háborúban folyamatosan érkeznek a felderítési adatok, változhatnak a körülmények, amely alapján egyre pontosabbá válik a helyzetkép, amire reagálnia kell a katonai vezetési rendszernek. Ez úgy történik, hogy kiegészítő intézkedéseket adnak ki, módosításokat engedélyeznek a jóváhagyott parancsokban, kiegészítő terveket készítenek, esetleg egy korábbi készenléti terv részletesebb kidolgozását kezdik meg a rendelkezésre álló információk alapján.

A NATO havonta felülvizsgálja a hadszínterek terveit, félévente, évente pedig a szükséges képességeket is felülvizsgálja a hadszíntéren és a tervekben beállt változások függvényében. Tehát nem lehet görcsösen ragaszkodni a háború kezdetén kiadott tervek végrehajtásához, ahogyan azt az izraeli vezetés tette.

Ahogy minden változik a világban, úgy a hadviselés és a katonai képességek is változnak, amelyet a politikának nem kell feltétlenül nyomon követnie, mert a vezérkarnak ezt mindenképpen meg kell tennie. A katonai szakma pontosan tudja, hogy az ellenség harcmodora, harceljárásai rendje ellen milyen módon és milyen képességekkel lehet hatékonyan fellépni. **Az aszimmetrikus hadviseléssel nem lehet szembeállítani csak a légiert, még ha az sokba is került** és ez a szokás alakult ki.

Az aszimmetrikus módon harcoló fél kombinálja a fegyverarzenálját a kezdetlegestől a legkorszerűbbig – tehát eltérő technológiai szint kerül szembe egymással – és „szellemkatonákkal” harcol, akik nem viselnek egyenruhát, így nem lehet beazonosítani egyértelműen az ellenséget egy „kiüresedett” – harcrendi elemek nélküli – hadszíntéren. Tehát egy teljesen új megközelítési módot kell követni egy ilyen háború vezetése során, például az angol **Liddel Hart** által felállított „**Indirect Approach**” elv jelenthet egy hatékony megközelítést.

A „közvetett megközelítés” lényege, hogy mindaddig el kell kerülni a döntő összecsapást, amíg az ellenség harcképességét biztosító körülményeket nem tudom semlegesíteni, vagy nem tudom kibillenteni az egyensúlyi állapotából. Ez lehet nyersanyagforrástól történő megfosztás, fegyver és egyéb anyag utánpótlási útvonal elvágása, külső támogatástól való elszigetelés stb. Az így előkészített döntő mozzanatban szinte önmagától omlik össze az ellenség, és az ölünkbe hullik a győzelem.

Akár Liddel Hart elméletének továbbfejlesztett változatának is tekinthetjük a „Comprehensive Approach” módszert, ami jelenleg a NATO által elfogadott hadviselési megközelítése. Ez a módszer is megoldást jelenthetett volna Izrael számára a kudarc elkerüléséhez.

A szövetség elve szerint egy hadszíntéren az ellenségén kívül több tényező is jelen van: egy összeomlott államigazgatás, egy összeomlott gazdaság, egy működésképtelen politikai rendszer, és egy – minden tekintetben – válságban lévő társadalom. Ezt pedig nem lehet csak katonai szemszögből megközelíteni, hanem „átfogó” módon kell valamennyi kihívást kezelni és nem csupán katonai eszközökkel szükséges beavatkozni a stabilitás elérése érdekében.

Változtatások a tanulságok alapján

Minden kétséget kizáróan újra kell értelmezni a „győzelem” fogalmát, mivel napjaink ellensége lehet akár nem-állami szereplő is.

A háborút követően az IDF arra fektette a hangsúlyt, hogy jobban felkészítse az erőit az aszimmetrikus hadviselésre és az alacsony intenzitású műveletekre. A kiképzés fontossági sorrendjében ez az élre került az iráni nukleáris fenyegetéssel együtt, a hagyományos fegyveres küzdelem viszont a prioritási lista aljára szorult.

A Ghiloti a nemzeti biztonsági egyetemen Shimon Naveh létrehozott egy elméleti kutatóműhelyt, amely azzal foglalkozik, hogy a politikai célkitűzéseket milyen katonai célokra lehet konvertálni. A kutató műhely foglalkozik rendszer-elemzéssel is, hogyan lehet más tudományágakat (szociológia, biológia, informatika stb.) bevonni az aszimmetrikus hadviselésbe. A kutatóműhely elméleteire alapozva az IDF elsődlegesen nem a szembenálló fél katonai potenciálja ellen harcol, majd az új doktrína szerint, hanem a katonai potenciált létrehozó teljes rendszer ellen. Mivel egy masszív katonai művelet mindkét fél társadalmára hatást gyakorol, ezért a hadjárat csak akkor lehet sikeres korlátozott katonai erő alkalmazásával, ha az arra irányul, hogy kibillentse az ellenséget az egyensúlyi állapotából.

Megváltozott az IDF-en belül használt szakmai nyelvezet, új fogalmak honosodtak meg, úgymint: hatás alapú megközelítés; az ellenség viselkedésének megváltoztatása; az ellenség vezetési rendszerének és szenzorainak vakítása, hogy ne rendelkezzen valós idejű helyzetképpel az eseményekről; rendszer-elemzés; rendszer elv; megtörni az ellenség logikáját stb.

A stratégiai szintű műveleti tervezők is tudatában vannak, hogy a háború természete és jellege sokszínűvé vált, de nem zárták ki teljesen a hagyományos hadműveleti elveket. A 2006-os háború óta a magas rangú vezetőkben tudatosították, hogy ha felülről érkezik egy parancs, az nem azt jelenti, hogy be kell fejezni a gondolkodást. Azonban az elméleti kutató munkát az egyetemi munkaműhelybe koncentrálták, ahol az új, bizonyított elveket kidolgozzák. Bevezették a magas rangú katonai vezetők stratégiai problémamegoldó gyakorlását, továbbképzését, lehetővé téve számukra a gyorsan változó környezethez történő alkalmazkodást, a tudásszintjük aktualizálását.

A Magyar Honvédségnek is megvan a lehetősége, hogy hasonló kutató műhelyeket hozzon létre. Például a Stratégiai Védelmi Kutató Intézet egy megfelelő bázis lehet, csupán tudatosabban kell felhasználni a kutatási eredményeket, és célirányosan megadni részükre a követelményeket. A korábbi és a jelenlegi katonai műveletek, konfliktusok elemzése segítheti a döntéselőkészítést, a stratégiai szintű vezetők felkészítését, a tendenciák nyomonkövetését, és a látókör szélesítését, formálását, amely hiányzott az izraeli hadseregből is.

Változtatások a szárazföldi haderőnem vonatkozásában:

A kiképzetlenség és a harcászati együttműködés hiányának legdrámaibb példája volt, amikor a 933. lövészdandár és a 401.

harckocsidandár erőszakos átkelést kísérelt meg a Saluki folyón a háború 32. napján. Mindkét dandár elit egységnek számít a felszereltsége és felkészültsége tekintetében.

A két dandár vezetési pontja ugyanabban az épületben volt, mégis inkább akadályozták egymást ahelyett, hogy támogatást nyújtottak volna egymásnak. Véleményem szerint az is kockázatos, hogy egy helyre települnek, mert egy tűzcsapással két dandár vezetését lehetett volna megbontani. Az erőszakos folyóátkelés álcázására tervezett tűzérzéki ködfüggöny a saját erőket vakította az ellenség helyett, valamint az átkelést biztosító műszaki erőket az átkelés előtt visszarendelték, mert a hadműveleti terv időrendjében az szerepelt. A MERKAVA-4 harckocsikról leszereltették a ködvetőket, mert „nem jutott idő” a kezelőszemélyzet kiképzésére, így a közvetlen irányzású páncéltörő eszközök zavarására képtelen volt a harckocsi dandár.

A háború után az első lépés az volt, hogy a kiképzés teljes tematikáját előlről kezdték, egyes harcos, raj, szakasz, és század szinten. Évi 13 hét hagyományos kötelék-kiképzést rendeltek el, és a tartalékos állománynál is visszatértek az éleslövészeti gyakorlatokhoz, amelynek az elhalasztását csak a vezérkar engedélyezheti. A kiképzésben jelentős szerepet kapott a helység-harc-kiképzés.

A háború után leállították az összes képességfejlesztést és újratervezték, de kisebb lépésekkel. Az így megtakarított forrásokat visszadták a kiképzés finanszírozására, amit a háború előtt években vettek el.

A műveletek kezdetén a járművek 15%-a hadrafoghatatlan volt, és a 75%-a csak 12 órás javítás után volt teljesen hadrafogható. Bevezették a hadrafoghatóság objektív ellenőrzését biztosító szabványokat, amely alapján a vezérkar minden katonai szervezetet évente értékeli. Az ellenőrzés kiterjed a személyi állományra, a haditechnikai eszközökre, az anyagi készletekre és a kikép-

zetségre. Ennek célja, hogy elkerüljék a 2006-os „kozmetikázott hadrafoghatóság” megismétlődését.

A felszerelés tekintetében is történtek változások, az új eszközök beszerzése helyett a régi eszközök modernizálása került előtérbe, amely gyorsabb minőségi javulást eredményezett a haderő egésze tekintetében.

Megszüntették az önálló különleges műveleti parancsnokságot, amely nem rendelkezett közvetlen alárendeltekkel (USA mintára), hanem a három haderőnem állományából kijelölt szervezeteket vezette. Ennek hatására javult az együttműködés a haderőnemek különleges egységei között.

A szárazföldi fegyvernemek együttműködésének fejlesztése érdekében az azonos manőverező képesség kialakítását kezdték meg azonos képességű harcjármű platformok rendszeresítésével, amely több éves folyamat, de ezzel növelni kívánják valamennyi fegyvernem és szakcsapat páncélvédeltségét is.

Növelték a szállító helikopter flotta korlátozott kapacitását, amely ma már képes egyszerre egy teljes ejtőernyős dandár manőverét támogatni éjjel és nappal egyaránt. A nagyvolumenű légi szállítási képesség, és a kiképzési rendszer átalakítása lehetővé tette más fegyvernem és szakcsapat számára is a légi manőver végrehajtását.

A szárazföldi erők közvetlen légi támogatásának hatékonysága érdekében keresztképzést vezettek be a két haderőnem között. A pilótákat beültették a harckocsikba, a „gyalogoságot” pedig felültették a légi támogató eszközökre a gyakorlatok során, hogy megismerjék egymás perspektíváját, alkalmazási szabályait és gondolkodásmódját. Növelték az együttműködési képességet a légierő és a szárazföldi erők között, mivel még az első libanoni háborúban jelentős volt a saját veszteségokozás, de ennek csökkentésére korábban nem történt intézkedés.

A lövész zászlóaljokhoz 120 mm-es aknavetőket rendszeresítettek vezérelhető gránátokkal, amely hatékonyabb eszköz a városokban, mint a tábori tüzérség.

A harcjárműveket ellátták kiegészítő páncélzattal, ami biztoságosabb mozgást tesz lehetővé az utcákon. A gyalogságot ellátták komulatív hatású falrobbantó töltetekkel, mivel az épületek átvizsgálása során az ajtókat és ablakokat meglepő aknákkal zárta le a Hezbollah. Korábban 10 kg-os kalapáccsokkal bontották meg a falakat ilyen célból.

A manőverező harccsoportok méretét levitték századszintűre, kaphatnak megerősítő szakaszokat (lövész, harckocsi, műszaki, stb.) az együttműködés fejlesztése érdekében, és megtanulják egymás alkalmazási elveit. Korábban a harcászati alapegység a hadosztály volt. Ezt levitték dandár szintre, és más szakalegységekkel megerősítve, szervezetszerű összefegyvernemi dandárokat hoztak létre.

Logisztikai szempontból az egyik legfontosabb változás a készletképzés újragondolása. A háború kezdetén olyan alacsony volt a raktári készletszint a harcanyagból, hogy az USA-ból légi úton rendelték meg a szükséges lőszerket, bombákat, rakétákat, és tüzérségi lőszerket. **A költségvetési források csökkentése miatt a raktári készleteket felélték**, emiatt maradtak el az éleslövészeti kiképzések és azokat nem pótolták az előírt szintre. A háború után kidolgozott biztonsági „scenário”-k (országvédelmi terv) alapján kiszámolták a szükséges anyagnormákat, és hetekig hajózták be az új készleteket, amelynek a megbontását csak a miniszter engedélyezheti.

Szervezeti változás is történt az ellátó rendszerben. Létrehoztak egy logisztikai dandárt, amibe az összes ellátó ágazatot becsatolták. Zonális ellátó körzet alkalmazását rendelték el a műveletekben, mivel az utanszállítás és a légi ledobás eredménytelen volt. A katonák

napokig éheztek és szomjaztak a mélységi területeken a műveletek során. Az új doktrína alapján robotokkal vezérelt járművekkel és GPS vezérlésű ejtőernyővel dobják le a jövőben az ellátmányt az ellenséges területen harcoló saját erőknél. Zászlóalj szinten rendszeresítettek víztisztító berendezéseket és EÜ ellátó pontokat is.

Módosították a felderítő rendszer követelményeit is. A felderítő hadosztály nagyobb hangsúlyt helyez az ellenség vezetőinek személyi tulajdonságaira, elemezni kell a szocializációs hatásokból kialakult gondolkodásmódot, az életvezetési jellemzőket és a motivációs tényezőket is. Az összes domborzati térképet is frissítették függetlenül attól, hogy digitális navigációs eszközökkel is fel vannak szerelve.

A sorkatonai szolgálat időtartamát 32 hónapról lecsökkentették 28 hónapra, és csak harcoló beosztásban teljesíthetnek szolgálatot, adminisztratívban nem. Így a tartalékos létszámot növelni tudták, és az ország-védelemhez valóban szükséges kiképzést kapják meg. A tartalékos alegységekbe beosztottak aktív katonákat is a készenlét elérésének felgyorsítása érdekében.

Azt gondolom, hogy a legtöbb ország szárazföldi haderőne örömmel fogadná a fenti változásokat. Az izraeli példa is alátámasztja, hogy a katona ellen elkövetett legnagyobb bűn, ha nem képezzük ki annak a fegyvernek a kezelésére, amit a kezébe adunk harc helyzetben. Katonai képesség nem létezik kiképzés nélkül, hiába van katona, fegyver, haditechnika, anyagi készlet és minden egyéb feltétel. Ez egyaránt igaz a képességek megőrzésére és fejlesztésére is.

A technikai modernizáció fontos, de nem eredményezhet a haderőn belül eltérő technológiai színvonalat a haderőnemek és azon belül a fegyvernemek között, és nem mehet a kiképzés rovására. A vezetési problémák mellett a harcászati szintű együttműködést is

gátolja. A haderőt nem lehet együttesen alkalmazni, csak bizonyos elemeit és azokat is csak elkülönítetten, külön-külön vezetési rendszerrel, jelentős többletköltségek árán.

A szárazföldi haderőnemen belül a fegyvernemek azonos manőverező képessége elengedhetetlen, mert a terepen szétszakad a harcrend és az alkalmazott harccsoport ropant sérülékennyé válik, könnyen növelheti a személyi és anyagi veszteségeket. Az azonos manőverező képességet csak azonos járműplatformok, vagy közel azonos képességű járműcsaládok alkalmazásával lehet elérni. A logisztikai ellátást azonban a technikai sokrétűség megnehezíti, tehát az azonos platform rendszeresítése sokkal kedvezőbb.

Az anyagi készletképzés megfelelő szinten tartása, elengedhetetlen a bevethetőség fenntartása érdekében. Természetesen a konkrét műveleti alkalmazás előtt is fel lehet tölteni a raktárbázisokat, de az azzal jár, hogy idő előtt kiderül a műveleti alkalmazási szándék. Ha pedig az alapkészleteket is engedik lecsökkenteni a kritikus szint alá, az azt jelentheti, hogy egy természeti katasztrófa mentési munkálataihoz sem lehet kockázatmentesen kirendelni az erőket.

A harcanyagok beszerzése magas költségeket jelent, tehát célszerűbb kisebb tételekkel folyamatosan szinten tartani, mert egyszerre nagy mennyiséget beszerezni lehetetlen, főleg ha nem áll rendelkezésre saját gyártókapacitás. Izrael is csak úgy jutott hozzá ilyen rövid idő alatt, hogy az amerikai hadsereg raktáraiból közvetlenül leszállították. Ez csak azért volt lehetséges, mert a fegyvereket is az amerikai piacról szerezték be, és megfelelő szállító kapacitás is volt hozzá.

A műveleti alkalmazási elvek folyamatosan változnak. A háború jellegétől függően kell megtervezni a logisztikai ellátási módszereket is. A lényeg, hogy megbízható, gyors, rugalmas és főleg olcsó legyen. A zonális ellátópontok alkalmazása azért

praktikus, mert nem a helyszínen tartózkodó őrmesternek kell eldönteni, hogy melyik harcoló alegység kapjon löszert vagy vizet, hanem csak arra kell figyelnie, hogy folyamatosan feltöltött készletekkel rendelkezzen és időben megrendelje az utánpótlást.

A robotok alkalmazásának az elterjedésével egyre bővül az emberi munkavégzés kiváltása, és a személyi állomány megóvása érdekében. Az MH-ban ez már jelen van tűzszerészeknél, és a honvédkórházban. Számtalan lehetőség van még ezen a téren. Nem feltétlenül a „mesterséges intelligenciával” rendelkező eszközökre kell gondolni, hiszen az a legdrágább. Vannak olyan lehetőségek, amelyekkel jelentős munkaerőt lehet megspórolni. Ha csak a logisztikát nézzük, a csomagolóstechnika, a szállítás, anyagmozgatás, raktározás, anyagfeltöltési automatizálás jelentősen növelheti a költséghatékonyságot.

A legszélesebb körben talán a felderítő képesség bővíthető robot eszközök alkalmazásával. A robotrepülő, a statikus és mozgó szenzorok tömegesen alkalmazhatóak minimális emberi erőforrás ráfordítással, csupán az adattovábbítás és feldolgozás rendszerét kell alkalmassá tenni a nagy tömegű információ feldolgozására a vezetés számára.

A megfelelő felderítő képesség főleg az olyan kisméretű haderők esetében elengedhetetlen, mint az MH. **Ha az országvédelmi képesség főereje (a biztonságunk garanciája) egy tőlünk független szövetségre épül, akkor a pontos és gyors helyzetfelismerés létkérdéssé válnak.**

Változások a stratégiai szinten

A háború előtt, a regionális parancsnokok irodáiban működött egy-egy politikai összekötő csoport a miniszterelnökségi kabinettel. Ezt a háború után azonnal megszüntették. Fontosnak tartották, hogy egy világos határvonalat fektessenek le a politikai és a katonai

vezetés hatásköre között. Ugyanis azt érzékelték, hogy az egyes katonai felsővezető beosztásokban (vezérkar csoportfőnöki, és körzetparancsnoki szinten) **nem a katonai szakmai követelményeknek akartak megfelelni a katonai vezetők, hanem a politikai elvárásoknak.**

A felelősségi viszonyok megosztásán is módosítottak. Külön választották a hosszútávú képességfejlesztést és haderőépítést. A haderőépítést a vezérkar főnök helyettes hatáskörébe emelték be. A közvetlen műveleti alkalmazás és vezetés jogkörének zömét a hadműveleti csoportfőnök kapta meg, fenntartva a vezérkar főnöki jóváhagyást.

A vezérkar szintjén személycserék történtek, mert a vezetők és főkidolgozók nem rendelkeztek csapatszintű tapasztalatokkal, az új vezérkar főnök úgy jellemezte őket, hogy mind „politikuskok”⁸ és egyikükkel sem lehet hadsereget vezetni. A személycseréket jelentősen lassította, hogy a háborús kudarc miatt több katonai vezető is pályaelhagyásra kényszerült és az előmeneteli rendben egy vákuum keletkezett. De ez sem tudta megakadályozni a katonai vezetővé válás új kritériumainak a bevezetését.

Kiválasztottak 71 fő alezredest, akiket alkalmasnak találtak a tábornoki előléptetésre és elkezdték módszeresen megtervezni a további beosztásaikat a tábornoki előléptetésig, azaz tudatosan felépítik a személyi képességeiket és jellemzőiket, hogy az összes vezetési szinten képesek legyenek gondolkodni, vezetni, és átfogó képpel rendelkezzenek az

⁸ *Nine months after Ashkenazi's appointment, Gen. (res.) Avigdor (Yanush) Ben-Gal revealed statements Ashkenazi had made to him in private, including: "I have no one to work with in the army. They're all politicians." / H. Greenberg, „The Chief of Staff Told Me that the Army Is Full of Politicians”, YNET, 14 November 2007, [in Hebrew], Available at: <www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3471340,00.html>*

IDF-ről. A kiválasztottaknak csak a fele lesz tábormok.

Az alezredesi rendfokozathoz kötötték a vezérkari végzettség megszerzését, mivel 2006-ban a dantártábormok fölötti rendfokozatúak 18%, a dandártábormok 32%, az ezredek 24%-a rendelkezett vezérkari végzettséggel, azaz stratégiai szintű gondolkodási képességgel.

Központosították, és csökkentették a vezetési szinteket, létrehozták az egyesített vezérkart kilenc csoportfőnökséggel, a klasszikus „J”-s struktúra plussz a haderőnek kaptak egy-egy csoportfőnökségi szintű képviselőt. Ezzel elérték, hogy az összes rendelkezésre álló katonai erő a vezérkar közvetlen irányítása alá került.

Etikai problémára is fény derült a háború következményeként, konkrétan arra, hogy magasrangú vezetők rendszeresen nem mondtak igazat. Egy szimpla közúti baleset nyomozása során egy magas rangú katonai vezetőt hazugságon értek, amely súlyosabb fegyelemsértés az izraeli hadseregben, mint maga a baleset okozása. A botrány kirobanásakor elkezdtek azt is vizsgálni, hogy vajon az adott személy szolgálati ügyekben is „füllentett”-e. Hiszen egy háborúban a hazugság, akár emberéleteket is követelhet.

Hasonlóan a hazugság kategóriájába sorolták azt a jelenséget is, amely jelen van a szolgálati úton történő jelentési rendszerben. Minden vezetési szint egy kicsit „kozmetikázza” a jelentések tartalmát, hogy az számukra ne legyen negatív hatású, így ami a vezérkar szintjén megjelenik, az már semmit sem tartalmaz a valóságban megtörtént eseményről. Sajnos erre a problémára nem találtak megfelelő megoldást. Felállítottak egy „külső” nyomozó csoportot nyugállományba vonult katonákból, hogy kivizsgálják a hadseregben belüli bűncselekményeket, de egyetlen eset sem került a hatáskörükben. Továbbra is csak belső vizsgálatok zajlanak.

A kozmetikázásban némi csökkenést ért el azzal, hogy a vezetői előmenetelét nem közvetlenül befolyásolja a katonai szervezet fegyelmi statisztikája.

A vizsgálatok súlyos információvédelmi fegyelemsértésekre is rávilágítottak. A vezető tiszték és tábormok telefon híváslistájából kiderült, hogy a háború időszakában folyamatosan újságírókkal álltak kapcsolatban, és információkat szivárogtattak ki a műveletekről. Összesen **550 tábormok és tiszt ellen indítottak eljárást, és kaptak példás büntetést** azért, mert a sajtószóvivővel nem egyeztettek a műveleti információk kiadása előtt. További intézkedésként szigorították az információvédelmi szabályokat, korlátozták a mobil telefon használatot és a vezetési pontok környezetében zavaró eszközöket szereltek fel, beleértve a hadszíntéri eszközöket is.

Figyelemre méltó, hogy Izrael a meglévő képességek fenntartása érdekében jelentősen lecsökkentette a haderőfejlesztés ütemét. **Valószínűleg ezzel a politikai vezetés számára kívántak egy tisztább képet adni a költségvetési csökkentés hatásáról.** Lehet, hogy magyar védelmi szférában is egyértelműbb lenne a helyzetkép, ha nem haderőfejlesztési tervnek neveznénk azt, amire most nem áll rendelkezésre forrás, hanem „távlati elgondolásként” tüntetnénk fel a politikai vezetés számára. Ez ugyanis az elfogadott nemzeti katonai stratégiánkal is összhangban lenne. A nemzetközi szakértők számára is egyértelmű, hogy ha a haderőre fordított összeg a GDP 1% körül mozog, ugyanakkor a műveleti szerepvállalás teljesíti a NATO elvárások szintjét, ott a fejlesztésre nem juthat elegendő forrás. Az izraeli példa is azt mutatja, hogy a hiteles tájékoztatás és annak következményei komoly felelősséget jelent.

Az MH számára is fontos lehet a jövő vezetőinek a tudatos szakmai felépítése. Az USA külön doktrínában foglalkozik ezzel a kérdéssel, amelynek a három pillére az okta-

tás, a kiképzés és a tapasztalyszerzés, és ezek egyensúlya a felsővezetői felkészítésben. A német, svájci előmeneteli modellnek is igen hasonló az alapja. Az USA felsővezető fejlesztési doktrínája erőteljesen hangsúlyozza a hadszíntéri tapasztalatokat (8 évet ír elő), hiszen ott vizsgálják a teljes haderő működése. A doktrína előre is tekint, hiszen abból indul ki, hogy milyen kihívások várhatóak és azokhoz milyen „típusú” vezetőkre lesz szükség, ebben pedig markánsan megjelenik a személyiség fejlesztés is. A magyar személyügyi rendszerben nincs ilyen doktrína vagy irányelv. A humánstratégia a pályamodell lehetőségeket vázolja, amit már nem bontottak tovább szakmai nyelvre átültetett, és részletezett eljárásokra, pedig szükség lenne rá.

Az információ kiszivárgás mindegyik (civil) szervezetben és a hadseregekben is probléma, így azt gondolom, hogy az MH sem lehet kivétel, csupán a mértéke más. Az egyidőben 550 főt elérő információvédelmi fegyelemsértés kiugróan magas arány. Ez önmagában már a műveleti biztonságot kockáztatja egy háborúban, növelve a személyi veszteségek kockázatát, valamint a kudarc lehetőségét. Ugyanakkor egyértelműen alátámasztja a háború után kinevezett új vezérkar főnök róluk alkotott értékelését, miszerint: politikussá váltak és nem lehet velük hadsereget vezetni.

Egyre nehezebb a NATO-ban is alkalmazott „need to know” elv⁹ alkalmazása. Megfelelő fegyelmi morál nélkül nem lehet megvédeni a vezetési információkat, bármilyen biztonsági rendszereket vagy szabályokat alkalmazunk is, mivel ezek csak eszközök, amiket az egyéneknek kell felhasználni. Ezt a fegyelmi szintet csak akkor lehet növelni, ha mindenki tudatosítja a (szakmai) elő-

meneteli követelményeket és nincs lehetőség arra, hogy a „könnyebb utat” válasszák. Természetesen az előmeneteli rendnek, hitelesnek és következetesnek kell lennie. Olyan motivációs és kényszerítő arányt kell kialakítani az információvédelmi szabályokban, ami növeli az egyén felelősségérzet szintjét.

A jelentések „kozmetikázása” szintén világgjelenség. Egyetlen ellenszere lehet, az pedig a belső információs hálózat megfelelő működtetése. A NATO-ban a harcászati szintű információk megjelennek valamennyi vezetési szinten egy felfelé irányuló áramlási rendszerben. A piramis alakú hierarchiában azonban csak az a vezetési szint foglalkozik ezzel a harcászati szintű információval, akinek a felelősségi körébe tartozik. Ezzel kiszűrik a kozmetikázás lehetőségét, azonnal tud reagálni a felettes vezetési szint, ha egy harcászati esemény hatása valami oknál fogva felértékelődik, netán a média közreműködésével stratégiai hatást vált ki. Lehetővé teszi a felettes vezetési szint számára azt is, hogy a harcászati szintű eseményekből tendenciákat tudjon megállapítani, mivel a közvetlen vezetéssel az alsóbb vezetési szint foglalkozik és nincs lehetősége az elfogulatlan értékelésre, mert az események közvetlen hatása alatt van.

Össességében a háborút követően jelentős fejlődés mutatkozik az izraeli hadseregben elsődlegesen a harci alkalmazás területén, a felderítési eljárásokban, az előrejelzés és riasztás tekintetében, az aktív és passzív védelemben, és a támadás módszerében. A haderőfejlesztés vonatkozásában komoly változások tapasztalhatóak a harci doktrínák fejlesztésében, a fegyverzet alkalmazhatóságában, a vezetési rendszerben, a szervezeti felépítésben és a kiképzés rendszerében és annak intenzitásában.

Az izraeli példa azért is elgondolkodtató, mert a missziókban szerzett tapasztalatok feldolgozása megkezdődött az MH-ban, első-

⁹ A beosztás ellátásához szükséges információkkal rendelkezzen az adott személy.

sorban a kiképzés és a logisztika területén, de talán más, jelen írásban említett területekre is érdemes lenne ezt kiterjeszteni, hiszen **a várakozás számunkra sem lehet opció.**

FELHASZNÁLT IRODALOM

<http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Communiques/2007/Winograd+Inquiry+Commission+submits+Interim+Report+30-Apr-2007.htm> / Winograd Commission submits Interim Report / PM Olmert receives Interim Report from Commission chairman, former Justice Dr. Eliyahu Winograd./ 30 Apr 2007

SARAH E. KREPS / The 2006 Lebanon War: Lessons Learned

NO HEROIC BATTLES: LESSONS OF THE SECOND LEBANON WAR / A thesis presented to the Faculty of the U.S. Army Command and General Staff College in partial fulfillment of the requirements for the degree MASTER OF MILITARY ART AND SCIENCE / General Studies by BRIAN J. MURPHY, LTC,

AZ ARNG B.S., Regents College, Albany, New York, 1989 M.P. A., Marist College, Poughkeepsie, New York, 1995 Fort Leavenworth, Kansas 2010-02

THE BEGIN-SADAT CENTER FOR STRATEGIC STUDIES BAR-ILAN UNIVERSITY *Mideast Security and Policy Studies No. 85* / The IDF and the Lessons of the Second Lebanon War / Amir Rapaport © The Begin-Sadat Center for Strategic Studies Bar-Ilan University, Ramat Gan, 52900, Israel / <http://www.besacenter.org> / ISSN 0793-1042 December 2010;

A „34 napos” izraeli-libanoni háború / Tomolya János mk. alezredes, Nemzeti Katonai Képviselő Hivatal Brüsszel, kiemelt EU összekötő főtitzt, (PhD hallgató);

E. Winograd, *The Winograd Report in the Perspective of a Year: Main Lessons from the Test of Implementation*, [in Hebrew], Tel Aviv: Institute for National Security Studies, 2009, Available at: http://video.tau.ac.il/Lectures/INSS/2009/28_01/